

SLOVENE

Političen list za slovenski narod.

Naročnine in inserate
sprejema upravnilstvo v
Katol. Tiskarni, Kopitar-
jeve ulice št. 2.

Rekopis se ne vračajo,
nefrankovana pisma ne
vsprejemajo.

Uredništvo je v Semo-
niških ulicah št. 2, I., 17.

Izhajava vsak dan, izven
nedelje in praznike, ob
pol 6. uri popoldne.

Pe pošti prejemnik:

za
slo leto naprej 26 K — h
pol leta : 13 „ — „
štirt „ : 8 „ 50 „
mesec „ : 2 „ 20 „

V upravnilstvu prejemnik:

za
slo leto naprej 20 K — h
pol leta : 10 „ — „
štirt „ : 5 „ 50 „
mesec „ : 1 „ 70 „

Na pošiljanje na dom
20 h na mesec.

Štev. 268.

V Ljubljani, v petek 21. novembra 1902.

Letnik XXX.

Učitelji in šola na kmetih.

I.

V vašem cenjenem listu razplelo se je zadnji čas učiteljsko in šolsko vprašanje. Ker živim na deželi, poznam učiteljsko in šolo na kmetih, zato dovolite, da tudi jaz povem nekaj misli. Ako se morda ne strinjate z vsem, nič ne dé, le natisnite. Iz različnih mnenj se bo našlo pravo srednje mnenje, da bo na vse strani prav.

Naravnost bom govoril in naravnost povem, da nismo zadovoljni na kmetih z novo šolo v vsem in sicer iz več vzrokov.

Novi šolski zakon je nekaka uniforma, katera pa ni prava za vsako deželo in za vsak kraj.

Kaj zahtevamo od šole?

1. Da se otroci nauče gladko brati, pisati in za vsakdanjo potrebo računati. To je namen ljudske šole na kmetih v splošno. Ako to doseže, je položen temelj za nadaljno naobrazbo, ki si jo dobi vsak zase po knjigah ali drugih pripomočkih v svojem poklicu.

Da bi pa ljudska šola bila nekaka večbalnica za slovnico, zemljepisje itd. pa nikakor ne smatramo za potrebno. — Pač pa smatramo za jako važno, da ima vsaka šola ali svojo knjižnico, če pa to ni povsod mogoče, naj pa ima vsaka župnija svoje izobraževalno društvo, ki je spojeno s knjižnico, katero naj po previdnosti šolskih činiteljev uporablja odrasleja mladina, ki je še v šoli ali pa že iz šole iztopila.

2. Ker so otroci različno nadarjeni in različne pridnosti, zato se pa nam zdi napadno, da se otroke, ki so že vso šolsko materijo temeljito predelali in že vse dobro znajo, drži toliko časa v šoli, kakor zahteva sedanjí splošni zakon. Kdor se je naučil vsega dobro v štirih letih, tega se naj pusti prej iz vsakdanje šole in se ga sili le še v ponavljajno šolo.

Oni učenci pa, ki iz zanikernosti ali iz drugih vzrokov ne napredujejo, se pa naj drže v šoli 6 ali pa še več let. Na tak način bi se marljivost otrok zelo pospešila in sariši bi se zelo brigali doma, da se otrok uči, ako bi vedeli, da ako otrok dobro napreduje, bo tudi za domačo pomoč prej šole prost.

Da, jaz že vidim, kakšnega mestnega teoretika, ki mi ugovarja, češ, kmet naj nežnega otroka 10 ali 12 let ne uporablja pri domačem delu, ker to otroka ovira v razvoju.

Da, vi mestni gospodje, le pridite na kmete in oglejte si kmetijo dandanes od blizu! Kmet dandanes težko dobi posla, ker vse rine v mesto ali pa v Ameriko za bolj-šim in lažjim zaslužkom. In če dobi posla, mora ga za svoje razmere preplačati. Zato pa vidimo kmetije, kjer so pred 30 leti imele po dva posla, sedaj nimajo nobenega. Gospodar z ženo in z otroci od 10—15 let starimi obdeluje kmetijo, kakor morejo. — Ako se tedaj zgodi, da kmet čuti šolski obisk svojih otrok, kot nekak balast za svoje gospodarstvo, ni pri sedanjih žalostnih razmerah kmetkega gospodarstva nič čudnega. Kmet ne sovraži šole in uvideva korist, da znajo njegovi otroci brati in pisati in računati, vendar on potrebuje 8—12 letne otroke za pašo živine ali za varuhe še manjšim otrokom; 13—14letne otroke pa že uporablja za lažja hlapčevska dela, ako si ne more privoščiti hlapca, ker ga dandanes vsak plačati ne more. Ako tedaj semtertja

kmet svojega šoloobveznega otroka doma obdrži, da mu delati pomaga, in potem dobi od šolske oblasti kazen nekaj goldinarjev, ker je otrok šolski pouk zamujal, je to po postavi opravičeno. Ali kruto je, trdo je, ako kmet, ki se bori za eksistenco in v to svrhu zadržuje otroka doma, potem šteje morebiti zadnje krajcarje kot globo za zamujeni šolski obisk.

Ni ga slovenskega kmeta, ki bi bil nasprotnik šoli. Ali v tej gospodarski stiski mora začeti tudi gospoda pri zeleni mizi premišljevat, kako ukreniti, da bo prav za šolo in za kmeta. — Po mojem mnenju je najboljši tak kompromis, da se reče: Kmet pošilja svojo deco redno v šolo prva štiri leta. Ako bo ta leta napredek otrok izvrsten, potem boš zadnji dve leti pošiljal otroka v šolo redno dvakrat na teden. (Seve da bi se moral potem tudi učni načrt premeniti.) — Kateri otrok bi pa v štirih letih ne zadostil vsem zahtevam, tisti bi moral pa še dalje vsak dan šolo obiskovati.

Ej, da imamo v šolskem zakonu za kmeta take pogoje, potem bi videli, kako bi se otroci in stariši potrudili, da se otroci tudi doma uče.

Seveda bodo nekoji ljudje upili, da hočemo s svojim predlogom znižati nič ljudske naobrazbe, da smo nazadnjaki itd. No mi lahko prenašamo taka očitanja, ker izhajajo od ljudi, ki poznajo kmetsko življenje le od nedeljskih izletov. Kdor pa leta in leta s kmetom živi in pozna njegove težave, ta nam mora prav dati.

In nadalje bi bilo za učitelje delo jako olajšano, ker bi imel manj otrok v šoli. Sedaj imajo nekateri učitelji po 80 in več otrok v razredu. Nekateri otroci so že, recimo pred dvema letoma, vse to znali, kar se uči, in se dolgočasijo. Najboljšim učencem se na ta način učenje tako rekoč pristudi. Zakaj bi teh ne pustili doma nekaj dni v tednu? Učencev število bi se znižalo za tretjino. Koliko večji bi bili potem uspehi.

Seveda bodo na nas upili taki frazerji, ki ne upoštevajo realnih razmer. Vendar bomo na kmetih začeli s časoma odkrito govoriti in ne bomo vpraševali, kaj ta ali oni gospod v mestu misli o naših nazorih. Kmet se nam zdi nekak »Versuchsaninchen«, ki naj vse molče prenaša, kakoršne naredbe in postave mu narekuje meščanska gospoda.

Dokler kmet za silo izhaja, prenaša vse s tihim potrpljenjem. Toži doma v svojem krogu: To in to je za kmeta slabo, tako bi bilo boljše. Pa ker ima pravico voliti v deželni zbor in državni zbor svoje poslance, za to bomo kmeti prijatelji na deželi delali na to, da oni, ki hoče biti kmeti, poslanec, mora ne samo obljubovati, da bo delal za kmeta. On mora več, on mora radikalno nastopiti in se potegovati za njegove koristi. Nohen stan ni tako važen za človeško družbo, kakor kmečki, ali noben stan se od družbe v državi ni tako zanemarjal, kakor ravno ta.

Zato pa je katol. narodna stranka prav pogodila ljudsko dušo na kmetih, ko je začela po vsi deželi nositi glas o politični enakovrednosti kmetkega stanu z drugimi stanov. Da, mi na kmetih hočemo enako politično pravico, kakor jo imata meščan in graščak.

Mi na kmetih hočemo, da se nas tudi sliši in uvaža, ako razodevamo svoje težnje. In ena takih važnih teženj je vprašanje prave uravnave ljudske naobrazbe na kmetih.

Državni zbor.

Dunaj, 20. nov.

E pur si muove.

Gospod dr. pl. Köber se ni obupal, da parlament spravi v red in to nadomesti, kar je zamudil od junija do oktobra. Spomladi je baje obljubil češkim poslancem, da hoče Nemce pregovoriti za primerno koncesijo češkim zahtevam. To pa se ni zgodilo, ker je bržčas pri Nemcih zadel ob velike ovire. Mi nočemo soditi in preiskavati, ali in koliko se je v tem oziru trudil gospod ministerski predsednik. Nekoliko ga morda opravičuje dejstvo, da je imel skoraj skozi vse poletje opraviti z ogrsko vlado glede nagodbe. Pribiti pa moramo, da bi te ovire ne bile nepremagljive, ko bi vlada ves svoj vpliv pri nemških strankah, osobito pa pri nemških poslancih iz Češke, vrgla na tehnično in ko bi ti ne imeli toliko strahu in ozirov na Vsenemce.

Dr. pl. Köber se je pogajal z dr. Epingerjem, ki si je menda v zadnjem času osvojil velik del Schönererjevega programa. Nevspeh tega razgovora je znan. Istotako je včeraj vodja nemške ljudske stranke na Češkem, posl. Prade odgovoril dr. pl. Köberju: non possumus. Nemška napredna stranka je včeraj v svoji seji v raznih napetih tarna, ker se parlament ne gane z mesta; vso krivdo je zvrčala na Čehe, češ, da so trdoglavci, ker ne odjenjajo. Navzlic temu pa odmevajo boječi glasovi iz krogov planinskih Nemcev, da bi bilo premirje le mogoče, ko bi Nemci na Češkem dovolili češki notranji uradni jezik ter se zadovoljili z narodnimi kurijami v dež. zboru in razdelitvijo okrajev po jezikovnih mejah. To kaže, da mnogi nemški politiki sami, četudi boječe in oprezno obsojajo trdovratni »non possumus«.

Včeraj in danes se zatrjuje, da vlada ni še sklenila računov. Pustiti hoče parlament zborovati do srede decembra, mej tem časom pa nadaljevati pravna pogajanja z Nemci in Čehi. Ko bi se tudi ta pogajanja razbila, potem čele hoče uporabiti zadnja in radikalna sredstva.

Za seje se bodo od slučaja do slučaja izbirali nujnejši in stvarnejši predlogi. Poljaki celó nameravajo z nujnim predlogom vojno predlogo spraviti v razgovor. Značilno je tudi, da vsak dan gospodje ministri začetkom seje obširno odgovarjajo na razne interpelacije. Torej tudi vlada skrbi, da zbornici ne zmanjka dela. Sicer pa je nujnih predlogov za pol leta. — Tako danes kaže kalejdoskop. Jutri že pride na vrsto druga podoba.

Trgovina s žitom na obroke.

Danes je zbornica dovršila glavno razpravo o načrtu zakona, ki uravnava borzno trgovino z žitom na borzi. Ker sem o tem vprašanju že mnogo poročal, navajam danes samo to, da je posl. Iro z vso odločnostjo pobijal sklepe gosposke zbornice, ki je predlagala najvažnejše določbe v načrtu zakona, kakor ga je sklenila poslanska zbornica. Očital je vladi, da nima dovolj poguma in preveč ozirov nasproti borzi. Približno v istem smislu sta govorila tudi posl. Steiner in Peschka, ki sta odločno zagovarjala stališče poljedelstva.

Dr. Fiedler pa je v imenu čeških poslancev naglašal, da tudi njim ne ugajajo premembe gosposke zbornice. Toda pomisliti je treba, da so v Avstriji mrtvi tudi

mnogi zakoni, ako jih vlada strogo ne izvršuje. Tako najboljši zakon proti žitni trgovini na obroke ne koristi poljedelcem, ako vlada borznim spekulantom ne gleda na prete. Vlada je sicer v odseku in danes v zbornici izjavila, da hoče z zakonom izdati tudi potrebno naredbo, ki bode navajala vse prepovedane običaje in navade borzne spekulacije, na podlagi katerih bodo sodniki mogli sklepati svoje sodbe, oziroma obsodbe. Ako pride ta naredba z zakonom vred v državni zakonik, potem naj zbornica pritrdi načrtu gosposke zbornice, oziroma večine gospodarskega odseka.

Isto je opetovano naglašal tudi poročevalec dr. Ploj, češ, da je boljši pečen vrac na mizi, nego golob na strehi. Ako zbornica zavrne ta načrt, potem utegne morda še leta čakati na ugodnejše razmere. Zbornica je tudi z veliko večino sklenila, da se prične nadrobna razprava, ki bode jutri končana.

Danes sta v nadrobni razpravi govorila Iro in dr. Schöpfer, ki zahtevata premembo § 12.

Zadruga v Sinčevasi.

Dne 3. maja 1901 so poslanci Gratzhofer in tovariši vprašali ministra za notranje posle, ali se mu znani nedostatki pri kmetijski zadrugi v Sinčevasi na Koroškem in kaj hoče ukreniti, da se ti nedostatki odpravijo.

Poljedelski minister baron Giovannelli je včeraj odgovoril v dogovoru z min. predsednikom in pravosodnim ministrom sledeče:

Ministerstvo za notranje posle nima nobenega povoda, da bi odgovorilo na to interpelacijo, ker stvar spada pred sodišče, ako je obtožba utemeljena. Ker je pa poljedelsko ministerstvo svoj čas zadrugi dovolilo podporo in že lani odredilo natančno strokovno revizijo zadruga, zato porabim to priliko ter pojasnim v interpelaciji grajane dogodke. Poljedelsko ministerstvo je od zadruga dobilo letno poročilo, ki pa ni vzbudilo najmanjšega suma, da bi bile pri zadrugi kake nerednosti. Vendar pa je načelnik zadruga sam prosil, naj bi se mu dala navodila za poslovanje. In to je storil ravnatelj splošne zveze avstrijskih kmet. zadrug, ki je pri tej priliki obiskal tudi skladišče v Velikovecu in razne koroške zadruga.

Kar se pa tiče v interpelaciji navedenih nedostatkov, dokazale so preiskave političnega oblastva:

1. Nikakor nires, da obstaja za kmetijske zadruga s skladišči poseben statut za vzgled. Res pa je, da imajo zadruga s skladišči v raznih deželah različne statute. Dalje so bila od koroške kmetijske družbe sestavljena in od koroškega deželnega odbora odobrena pravila še le pol leta pozneje gotova, ko je bila zadruga v Sinčevasi že ustanovljena. Tudi ni res, da vsi deželni zbori zahtevajo nadzorstvo nad kmetijskimi zadrugami s skladišči.

2. Kar se tiče očitanj glede članov in deležev, treba naglašati, da je v pravilih natančno določeno, kdo more biti član in kakšna je obveza, in da so bili člani o tem večkrat poučeni. Dne 1. novembra 1901 je imela zadruga 659 članov, deleži so znašali 24.000 kron. Tudi manjši posestniki so si pridobili deleže, katerih pa pač niso takoj v gotovini vplačali. Deleži so se jim večkrat vračunali pri prvem odplačilu blaga. To se godi, da morejo tudi revnejši posestniki pri-

5633

stopiti k zadrugi. To sicer ni v soglasju s pravili, vendar pa valed tega vlada nima povoda za kako posredovanje, ker tudi pri drugih zadrugah člani takoj ne vplačajo deležev popolnoma.

3. Zadrugi se tudi očit, da od združnikov prevzema blago za polno ceno, namesto da bi — kakor delajo druge zadruge — izplačala za žito 80 odstotkov in potem žito prodajala na korist združnikov.

Preiskava pa je dokazala, da zadruga v Sinčivasi večkrat kupuje in prodaje razne kmetijske pridelke v tako malih množinah, da ne more tako poslovati, kakor je običajno pri velikih trgovcih, ker bi se nerazumno zvišali upravni stroški in bi združniki tudi raje trgovcem nosili svoje blago, nego v zadrugo skladišče. Tudi ta nepravilnost oblastu ne daje povoda za vmešavanje.

4. Zadruga ima baje poleg skladišča tudi trgovino z mešanim blagom, kar se baje ne ujema s pravili.

Preiskava pa je dokazala, da je sicer trgovina v združni hiši, da pa jo vodi žena bivšega združnega poslodavca kot samostojno podjetje. Knjige zadruge in trgovine so popolnoma ločene in torej promet trgovine ni v računih zadruge.

5. Dalje se očit, da se v skladišču tudi vino prodaje, da sta bila poslodavca in njegova žena radi tega kaznovana in da se ponavljajo izgredi pijancev.

Preiskave niso dognale prav nobenega izgreda. Ako pa so se v trgovini z mešanim blagom prodajale pijače v odprtih posodah, je deželna vlada tudi potrebno ukrenila. Sicer pa so bili ti dogodki le posledica nepoznanja zakonov, in zadruga ni odgovorna za te dogodke, ker je vodja zadruge izrečno prepovedal vinotoč.

6. V interpelaciji se tudi naglaš, da zadruga ne vspeva in daje slabo blago.

Ne gledè na to, da primanjkljaj ni nastal zaradi nepoštenega poslovanja, ampak vsled pomanjkanja prometnega kapitala, je občni zbor tudi takoj vse potrebno ukrenil. Sicer pa se morajo mnoge kmetijske zadruge začetkom svojega postanka boriti z enakimi težavami. Dalje je treba opozarjati tudi na to, da vplivajo na neugodno bilanco tudi ustanovni stroški in več takih izdatkov, ki se pozneje ne bodo ponavljali. Prva bilanca obsega l. 1899 in 1900, zadruga pa je v istini poslovala le nekaj časa v l. 1900.

Zadrugi se tudi očit, da je prodajala ameriško rudečo deteljo in da so člani imeli škodo. Revizija pa je dognala, da je že razsodišče o tem govorilo. Dokazano je, da zadruga ne zadene nobena krivda, ker je sama imela škodo, da pa tudi ni govora o goljufiji. Vsa preiskava je pokazala, da sodišče nima povoda postopati v smislu § 88 združnega zakona, kakor zahtevajo Gratzhofer in tovariši.

Podpora pa je zadruga dobila, ko je bila dokazana potreba in znan njen delokrog. Tudi skladišče v Velikovcu ima vse pogoje obstanka, akoravno vlada želi, da bi se pridružili vsi poljedelci velikovskega političnega okraja. Podpora je znašala 1000 K, gotovo ne visoka z ozirom na druge zadruga.

Dežela zadrugi ni dovolila nobene podpore, pač pa skladišču v Velikovcu brezobrestno posojilo 10.000 K. Vlada pa skladišču ni dovolila podpore, pač pa posebne ugodnosti pri prodaji ovasa za armado.

Zadruga res začetkom ni imela posebnega dobička, toda priznati se pa mora, da previdno posluje in da je za slovensko prebivalstvo v okolici Sinčevasi velike važnosti, ker je za mnoge male posestnike velika gospodarska opora. Zadruga je brez dvoma na zdravi in trdni podlagi. Poljedelsko ministerstvo pa bo tudi skrbelo, da se odpravijo mogoče pomanjkljivosti v organizaciji in poslovanju, posebno pa v pravih.

Vlada se je prepričala, da sta zadrugi v Sinčivasi in Velikovcu velike koristi za prebivalstvo v okraju, da moreta skupno delovati in da bi bilo jako škodljivo, ko bi se ti dve podjetji v konkurenčnem boju uničili.

Moja naloga je posredovati, da obe zadrugi mirno in uspešno ena poleg druge delujeta, ter upam, da bodo tudi vsi merodajni

faktorji podpirali obe podjetji, ki sta potrebni in koristni za Sinčovas in ves velikovski okraj.

Nemci so se udali?

Včeraj popoldne so se sošli, bržkone po želji ministerskega predsednika, izraženi posl. Pradeju, v posvet razun vsenemških vsi nemško češki poslanci nemške liberalne, nemške ljudske ter ustavoverne veleposestniške stranke, kakor tudi posamni nemški poslanci iz Češke, ki ne pripadajo nobenemu teh klubov. Vsenemcevi k posvetovanju niso povabili, toda predsednik posl. Funke je izjavil, da bodo, če treba, tudi z njimi stopili v dotiko, ter po možnosti vpoštevali njihove nasvete. Na dnevnem redu tega zborovanja je bil razgovor, kako ustreči želji vlade, parlamenta in prebivalstva, da se vaeli v zbornico trajen mir in se prične z resnim delom v parlamentu. Debate, ki je bila deloma zelo živahna, so se udeleževali posl. Schücker, Prade, Baerenreither, Nitsche, Urban, Pergelt, Peschka in Glöckner. Izražali so posamezni govorniki mnenje, da so si nemški zastopniki Češke popolno svesti velike odgovornosti, ki so jo prevzeli kot zastopniki nemškega naroda, in so voljni staviti resno premišljene predloge, ki odgovarjajo narodnim interesom in so tudi izvedljivi. Nemci so voljni ponuditi roko v spravo, seveda ne za efemerno ceno, da se le za nekaj tednov napravi mir v parlamentu, marveč v nadi, da se prične resno delo v parlamentu in zagotovi trajna podlaga za narodnostni mir na Češkem. Na predlog poslanca Pradeja se je potem izvolil ožji odbor, v katerem naj je zastopana vsaka stranka po dveh članih, in ki naj temeljito prouči vsa tozadevna vprašanja ter se za slučaj potrebe pomnoži tudi z drugimi člani, ki bodo dali potrebna pojasnila in nasvete. V odsek so izvolili poslance: Pergelt, Schücker, Peschka, Prade in Kindermann, ter eventuelno tudi Novaka, Baernreiterja in Damma. Ti morje bodo torej skovali načrt, po katerem bo mogoče premirje mej Cehi in Nemci. — No, merodajni krogi od tega koraka čeških Nemcev ne pričakujejo rešitve češko-nemškega vprašanja. Izvoljeni odbor bo začrtal že itak znane nemške zahteve, brez ozira na Ceha, ter bržkone v ničemer popustil od dosedanjega pravega programa. V tem slučaju je pa seveda sprava popolno nemogoča; Cehi absolutno ne morejo več popustiti, ker so šli že itak do skrajnih mej.

Zahteve francoskih framonov.

Pred kratkim se je vršil v Parizu shod framonov ter »svobodomiscev«, ki so se ga udeležili tudi zastopniki izvanfrancoskih lož. Sklenili so naslednje resolucije, iz katerih se vidi ves infernalni srd do katoliške cerkve in papeštva. V teh resolucijah zahtevajo framonji mej drugim: ločitev cerkve od države, odprava vseh kongregacij in samostanov. Vse premoženje »mrtve roke« naj pripade državi. Prepove naj se javno nositi duhovniško obleko, verske znake, sploh vse, kar kaže na zunaj verski značaj. Prepovedo naj se dalje redovne obljube. Krstiti in obhajati naj bo dovoljeno le one otroke, katerih stariši dajo zato pismeno dovoljenje. Povsodi naj se osnujejo neduhovniške šole, ki jih morajo obiskovati vsi otroci. — To so najvažnejše zahteve framonov, ki se jih dranejo javno izražati. Seveda se temu ni čuditi v Franciji, ki ima v svojem parlamentu po izjavi framasona Aynarda 400 framonjskih poslancev, vlada in vsa državna uprava je v framonjskih rokah in kmalu bo armada, mornarica ter vsa francoska politika odvisna od framonstva.

Napad na belgijskega kralja najet.

Senzačno vest javljajo nemški listi iz Bruslja. Trdi se namreč, da se po Bruslju in sploh po Belgiji vedno bolj razširja vest, da je bil napadalec Rubino najet, da izvrši do zdavnj napad s tremi slepimi streli. Rubina so najeli, tako pravijo, najbližnji kraljevi dvorniki, da s tem dvignejo zelo globoko padlo popularnost kralja Leopolda. To potrjuje tudi dejstvo, da je Rubino prav dobro vedel, da se kralj ne vozi v drugem vozu, in vendar je nalašč streljal na drugi voz. — Ta vest sicer ni avtentično pot rjen

in seveda tudi ne bo, ker bodo Rubina, dosedaj breposelnega človeka, obsodili z vso formalnostjo v »ječo«, toda vsekako je zelo verojetna, ker vsled razpora s svojo hčerjo, posebno pa vsled svojega postopanja ob smrti soproge je izgubil kralj pri prebivalstvu še ono malo popularnosti, ki jo je imel poprej. To pa so mu vsaj za nekaj dni hoteli zopet pridobiti njegovi prijatelji ter v to svrhu vprizorili napad.

Dogodki v Srbiji.

Srbija je dobila novo vlado, kateri načeljuje general Cincar-Marković, prvi organizator srbske armade, ki se doslej ni kazal v politiki, pač pa že davno s paznim očesom zasledoval dogodke na polju srbske politike. Moč šteje 54 let. Njegov nastop pomenja prehod h konservativizmu. Finančni minister je sedanjí župan belgrajski profesor Marković, naučni portfelj je prevzel sekcijski načelnik v tem ministerstvu profesor Lazarović, pravosodje predsednik prizivnega senata Pantović, zunanje zadeve podpolkovnik Antonić, ki je bil svojedobno vojaški atašej na Dunaju in potem poslanik v Cetinju; nova sta končno še poljedelski minister sekcijski načelnik Novaković, in minister za javna dela Danić. Dosedanji notranji minister Todorović in vojni minister general Pavlović ostaneta na svojih mestih. Razun dveh ali treh liberalcev so vsi člani nove vlade zmerni radikalci. S tem je torej rešena vladna, ne pa parlamentarna kriza.

Nova vlada bo takoj sedaj odgodila zasedanje skupščine za dva meseca, potem jo pa razpustila. Nove volitve se vrše v smislu ustave tekem treh mesecev po razpustu. Sodi se, da bo sedanja radikalna stranka izgubila dokaj dosedanje moči in da se v novi skupščini osnuje močna koalicija vseh strank. Tudi senatu novi kabinetni načelnik ni nič kaj prijazen. Trdi se namreč, da bo premenil ustavo v tem smislu, da se senat kot nepotreben odpravi. Gotovega seve v tem oziru še ni nič in ni izključeno, da gre nova vlada prej kot pa senat.

Burski glasovi.

V času, ko angleški kolonijalni minister Chamberlain nastopa potovanje v Južno Afriko, je zanimivo vedeti, kakí glasovi prevladujejo mej premaganimi in skoro vseh pravic oropanimi Buri. Bivši transvalski državni tajnik dr. Reitz piše v »North American Review« mej drugim to-le: Mirovna pogodba ne veže moč, ki so jo podpisali v trenutku, ko so jim Angleži nastavili nož na vrat, in sicer samo radi tega, da rešijo žene in otroke. Sicer je samoobsebi umevno dolžnost mojih rojakov v Južni Afriki, da so poslušni zakonom, toda kot jurist lahko trdim z mirnim srcem, da pogodba, sklenjena vsled silnega pritiska, ni obvezna. Sploh so pa Angleži že sedaj sami prekršili dogovor ter s tem tudi Bure odvezali te dolžnosti. — Tako govori Reitz, ki že v prvem pričetku ni hotel priznati pravnoveljavnosti angleškoburske mirovne pogodbe.

Iz brzojavk.

Deželnozborske volitve na Predarlskem. Včeraj je volila kmečka skupina 14 poslancev. Izvoljeni so na vsi štiri kršćansko socialni kandidati z ogromnimi večinami. — Srbska skupščina odgodena. Včeraj je bil objavljen kraljev ukaz, s katerim se odgodi zasedanje skupščine za nedoločen čas; pravijo, do dne 20. januarja. — Vstaja v Afganistanu. Iz Bombaya je došla indijski vladi vest, da se je pojavila v Afganistanu resna vstaja proti emiru. Anglija pomnožuje svoje mejne čete. Skoro gotovo tudi Rusi ne bodo držali križema rok. — Dveletno vojaško službo nameravajo v Franciji uvesti že z oktobrom leta 1904. — Zmaga katoliškega centra v Kolinu. »Köln. Volkszeitung« javlja, da so pri zadnjih mestnih volitvah v Kolinu sijajno zmagali katoličani ter si pridobili dva mestna mandata. Sedaj imajo 20, liberalci pa 25 mestnih odbornikov.

„Moderna“ šola na Štajerskem.

S Stajerskega 18. nov, Ena največjih pridobitev, s katerimi se hvali liberalizem, je moderna šola. Kakor bi dregnil v sršenovo gnezdo, zaroji po vsem liberalnem taboru, če se prodrzne kdo novo

šolo napasti; a kaj napasti, še omeniti se je ne sme! »Ljudstvo se mora olikati« to je njihovo geslo. A kakor pri vsaki reči, tako velja tudi pri šoli liberalcem na delo: To velja za nas, a ne za druge. O tem smo posebno prepričani štajerski Slovenci. Prav dober vzgled imamo v Ljutomeru. Tam ni nobenega pravega Nemca, a če bi tudi bil, zna slovensko boljše kakor nemško, razun par uradnikov, kateri bi pač morali slovensko znati. — Pa vseeno je šufersajn ustanovil v trgu nemško šolo. Dežela je hitro prišla na pomoč in jo vzela v svojo oskrb. Nabrali so nekaj posili nemških otrok, vednoma pa slovenskih. Naprej ni hotelo, številu otrok ni raslo, če tudi so jih iskali na vse mogoče načine. V Radencih, eno postajo od Radgone, je neki železniški uslužbenec, ki pošilja svoje otroke v ljutomersko nemško šolo, 4 postaje daleč, dasi ne znajo besede nemški. — Se bolj moder pa je nemški postajenačelnik v Bučevcih Merónik; njegov sin je dovršil v Radgoni štiri-razredno ljudsko šolo, in svojo nadaljno izobrazbo je prišel iskat na ljutomersko univerzo — 2razredno nemško ljudsko šolo. — Vsi ti in otroci križevskega postajenačelnika se vozijo po železnici v šolo; a vlak pride šele ob 1/11 v Ljutomer in deca ob pol 11 v šolo, katera se začne že ob 9. Kakšna disciplina je to, in kaj rečejo šolake oblasti na to?

Takih slučajev Vam bomo sčasoma navedli še več, da bodo ljudje spoznali modrost tistih ljudi, ki pošiljajo svoje otroke v to ljutomersko vseučilišče. — Po vrsti pridejo vsi na dan.

Pa kaj naj pričakujemo od naših viničarjev, ako nemški prvaki sami tako skrbje za ljudsko izobrazbo. Le poslušajte!

Nemška šola tedaj ni hotela naprej, dasiravno so iskali na ta način učence in je bila dobra petina učencev le na papirju. Kaj si izmislijo modre nemške glave? Učencev imamo vedno manj; ako bo tako šlo naprej, nam šola usahne, zato moramo šolo razširiti, prosimo še za tretji razred! Okrajni šolski svet je bil proti, tudi pošteti in pametni zastopnik učitelstva, ravnatelj slovenske Franc Jožefove šole. Kako je zdaj vzrotil graški »Tagblatt«, češ, moderni učitelj in proti razširjanju šole, proti večji izobrazbi otrok!

Dobili so tretji razred. Sedaj je ravnatelj slovenske šole čisto logično sklepal: če so nemško šolo, ki ima komaj dobrih osemdeset otrok, povišali v trirazrednico, bomo mi prosili za razširjenje slovenske šole, kjer pride na vsak razred okoli 80 otrok. Toda kaj so odgovorili tisti močje, ki so prej napadali ravnatelja, da je proti razširjenju šole? Odgovorili so mu, da je pre malo otrok za razširjenje! 80 nemških zadostuje za tri razrede, čez 300 slovenskih ne zadostuje za pet razredov. To je nemška liberalna logika!

Pa še eno. Trije razredi tudi niso pomagali nemški šoli na noge. Ako hočemo pomagati nemški šoli, moramo uničiti slovensko. Trg, dasiravno pismeno zavezan prispevati k slovenski Franc Jožefovi šoli, se je z dovoljenjem namestništva in ministrstva izsolal in postal svoje lastno šolsko okrožje. Pa toliko so bili že modri ljutomerski modrijani, da Slovenci ne bodo dali tako lahko svojih otrok, če so tudi izsolani, v nemško šolo. Kaj storiti? Dajmo jim lastno trško slovensko šolo — jednorazrednico. V to bomo že naložili nekaj kalinov, šola je pod našim vodstvom, in za drugo bomo že mi skrbeli. Še celo nekaj voditeljev ljutomerskih Slovencev in odbornikov imenitnega ljutomerskega političnega društva jim je šlo na limanice, pa hvala Bogu, jim je ta račun zmešal deželni šolski svet, ki ni dovolil nove slovenske šole. To je druga logika nemških izobraževalcev ljudstva: Za slovensko deco, ki ima krasno osemrazredno šolo, bomo ustanovili jednorazrednico: za Slovenca dosti!

In tretja njihova logika je sedaj v delu. Nagovarjajo namreč, kakor je »Slovenec« že poročal, tri občine, Presika, Priestova in Slamnjak, naj zidajo svojo šolo. Upajmo, da jim tudi ta logika ne prinese zaželenega vspeha.

Naše deželne in državne poslance pa prosimo, da bi te popolnoma zanesljive podatke o priliki porabili na pravem mestu in zaprečili še večje zlo.

Dnevne novice.

V Ljubljani, 21. novembra.

O bolezní Nj. Veličanstva cesarja se poročajo najrazličnejše vesti. »Zeit« poroča, da se zdravstveni položaj cesarjev ni nič poboljšal in da je moral cesar ostati v postelji, ker se je pojavil pri njem tudi drvesni katar. Tako cesar ne more opravljati tekočih opravil. Isti list ima poročilo iz dvornih krogov, ki zatrjuje, da že 10 dni cesarju ni nič boljše. Tudi v ponedeljek odpadejo avdijence. Iz teh krogov se poroča, da cesar neprenehoma toži o bolečinah, da pa med 7. in 8. uro zjutraj vedno

vatane in sprejema osebe iz generalne adju-tanture. Večino dneva je baje pri pisalni mizi. Nevarnosti ni, vsaj edini zdravnik dr. Kerzel opetovano zapusti Schöbrunn. V nasprotju z listom »Zeit« poroča »Wr. Allg. Zeitung«, da se cesarju zdravje boljša. Bo-lečine se zmanjšujejo in cesar živi, kakor po navadi. »Neues Wr. Tagblatt« pravi, da je cesar radi naglo nastopivše mrzle zime na-krat zopet dobil revmatične bolečine, ki so prej že izginile. Vseled tega mora cesar ostati v sobi, a ni v postelji. V kratkem se cesar podvrže masaži, katero izvrši maser iz kli-nike Schweninger iz Wiesbadna, ki je vršil masažo tudi pri ranji cesarici.

Nov naskok na štajerske Slo-vence. Listi poročajo, da bo deželnemu zboru štajerskemu že v prihodnjem zaseda-nju predložen načrt zakona, s katerim se odpravijo okrajna zastopstva in okrajni šolski sveti. Pričakovati se sme, da bo nemško-nacionalna večina odo-brila tak načrt, če se ji predloži, ker hoče dobiti slovensko šolstvo popolnoma v svojo oblast, toda opravičeno se smemo nadjati, da tak zakon ne bo dobil najvišjega odobrenja, ker bi bil s tem Slovencem zadan silno občutljiv udarec, ki ga gotovo niso zaslu-žili.

Nevarno obolel je preč. gospod Blaž Petrič, zlatomašnik in župnik v Veleso-vem. Vsem prijateljem in znancem se pripo-roča v »memento«.

Osebnosti. Cesar je imenoval pro-šta v Gorici, mil. g. Alojzija Faidutti, členom deželne šolskega sveta za Gorico in Gradiško za čas sedanje funkcijske dobe. — Ministerstvo za poljedelstvo je imenovalo računskega svetnika g. Ivana Pirjevca višjim računskim svetnikom pri gozdnem in domenskem ravnateljstvu v Gorici. — Šta-jerski rojak g. Josip Bučar v Sarajevu je imenovan c. in kr. intendantom v področju 15. voja. — Premeščen je štajerski rojak g. profesor Lilek iz Sarajeva v Zader. — Ko-misar okrajnega glavarstva v Slovenjem-gradu R. Schaffenerath je prestavljen v Ptuj; na njegovo mesto pride namest-niški koncipist dr. A. Breschar iz Gradca. — Tajnikom za kanalsko obdino je imeno-van gosp. Ign. Saksida z Vogerskega. — Konceptni praktikant pri deželni vladi kranj-ski g. Karl baron Schlosser je imenovan koncipistom pri deželni vladi.

Osebnosti s Koroškega. Mil. g. prošt v Podkrnosu, Anton Drobež, je, kot smo že omenili, imenovan za prošta v Tinja, Č. g. Iv. Dragasnik, kapelan v Prevaljah, je prestavljen za provizorja v Apače; čast. g. kapelan F. Lavrinec je prestavljen iz Šmarjete v Prevalje. — Pre-stavljeni so gg.: deželne vlade tajnik p. l. Benz-Albkron k okrajnemu glavar-stvu v Beljak; nadkomisar R. p. l. Ott iz Velikovca k okrajnemu glavarstvu v Celovcu; okr. komisar Leon p. l. Lazarini iz Volsberga v Velikovec. — Za učiteljico v St. Jakobu v Rožu je imenovana gospodična Olga Sivic.

Slovenski dijaki v Rimu. V Colle-gium Germanicum se nahajata zopet dva Slovenca gg. Anton Prešeren in Ciril Ažman. Oba študirata na Grego-rijanski univerzi.

Odlikovanje. Gradbeni nadzornik pri oblastih c. in kr. vojne mornarice v Pulju g. Josip Zlobec, ki je te dni šel po 40 letnem službovanju v pokoj, je od ce-sarja odlikovan s srebrnim križcem za za-sluge s krono. Gosp. Zlobec je rodom Kra-ševce.

Šolske vesti s Štajarskega. Zača-snim šolskim voditeljem pri Svetinjah desig-niran je g. Šimon Bezjak, učitelj Toma-ževski. Učiteljema sta imenovana gospod Ja-nez Najžar, c. in kr. kadetni narednik za Središče, gosp. Milozvan Sprager, iz-prašan učiteljski kandidat za Sv. Bolfank pri Središči.

Duhovniki vrhniške dekanije imajo prihodnjo sredo, dne 26. t. m. točno ob 10. uri dopoldne svoj mesečni shod v župnišču v Logatcu.

Hišnorazredni davek. Poslanec Pfei-fer in tovariši so včeraj v poslanski zbor-nici predlagali: Vlada se pozivlja, da z ozi-rom na člen XII. zakona z dne 25. oktobra 1896., glede direktnih osebnih davkov izdela novo tarifo, po kateri se bode znižal hišno-

razredni davek, ter ta načrt predloži zbor-nici.

„Narodna šola“ v Velikovu se tudi v novem šolskem letu prav izvrstno obnese. Vseh otrok skupaj obiskuje šolo lepo število 219, in sicer je 76 dečkov in 143 deklic. V prvem razredu, ki ima samo eden oddelek, je 56, v drugem 68, v tretjem 38, in v četrtem 37 otrok. Po šolskem okrožju je 121 otrok iz Velikovskega, 29 iz Vov-berškega, 24 iz Škocijanskega, 27 iz Želin-skega, 15 iz Šmarješkega in 3 iz Tinskega šolskega okrožja. Posebno je lep napredek „Internata“, ki je letos celo napolnjen in šteje 28 gojenk. Od teh je s Koroškega 20, Štajerskega 4, Kranjskega 2, Primorskega 1 Hrvatskega (iz Reke) 1 gojenka. Šolo obi-skuje 21 gojenk, 7 pa je kuhinjskih učenk. Žal, da „internatni“ prostori niso večji, sča-soma bi se gotovo doseglo število 50 gojenk. Tudi čč. sester je več, namreč devet. Sveta dolžnost je vsakega zavednega slovenskega rodoljuba, da prekoriščno družbo sv. Cirila in Metoda, ki šolo vzdržuje, podpira z vsemi močmi!

Celjska slovenska gimnazija. „Sl. Gospodar“ piše: „O prostoru za novo celj-sko gimnazijo se slišijo čudne, naravnost škandalozne reči. Mi še nočemo danes na-ravnost govoriti, ker še pričakujemo neka-terih obvestil z Dunaja. Toda celjskim Slo-vencem polagamo na srce, da se stvar javno in brezobzirno uredi na korist slovenski stvari, četudi bi morali obležati nekateri „rodoljubi“ kot politični mrtveci na pozorišču.“ — Svoje somišljenike na Štajerskem pro-simo o tej zadevi hitre informacije.

Družba sv. Cirila in Metoda za Istro otvori 23. t. m. novo šolo v Stokov-cima.

Umrli je pri Sv. Marku niže Ptuja učitelj g. Matija Kolarič v 52. letu starosti.

Umrovljen je znani prijatelj »Ušit. Tovariša« in židovskega »Piccola« učitelj v Lanišću Marchi.

Nagla smrt. Iz Trebnjega nam piše-jo: V noči od srede do četrtega je nenadoma umrla 18-letna Marija Radelj, hči obče spoštovanega posestnika in obč. odbornika Alojzija Radelj v Dol. Ponikvah. Zvečer je zakurila železno peč, da bi sobo ogrela, toda strupeni plini so jo zadušili. Bila je prav pridna in poštena deklica in ravno zadnjo nedeljo na dan shoda Marijine družbe pri spovedi in sv. obhajilu.

Otvoritev železnice Buje Poreč se izvrši začetkom meseca decembra. Včeraj se je vršila na tej železnici prva poskušnja vožnja.

Na vozu umrl je v Idriji neki Anton Tušar iz Cerknega.

Zima v Trstu je toliko, da je včeraj morala cestna železnica svoj promet usta-viti. Več gledališč je bilo radi mraza za-prtob. Tudi električna železnica na Opčine ni poslovala in ustavila je promet tudi že-leznica v Koper. Več oseb je bora vrgla ob tla in jih tako poškodovala, da so jih mo-rali prepeljati v bolnico.

Rudniško godbo v Idriji je mini-sterstvo razpustilo.

Goriški grad. Konservator grof Ziga Attems je predlagal v komisiji za ohranjenje starin, da se na goriškem gradu podere shramba za smodnik, ter popravi stolp, da bode grad zopet dobil nekdanjo staro po-dobo.

Stavka v Pulji. Stavka čevljar-skih delavcev v Pulji se nadaljuje. Delavci so sklenili, da sami ustanovijo čevljarstvo dru-štvo, ki bo izdelovalo obuvala, ako gospo-darji v kratkem ne ustrezajo njihovim zah-tevam.

Iz Reke poročajo: Tukajšnja mestna oblast kaznovala je s 600 kronami nekega Ant. Prelca s Kranjskega, ker je delal ume-tno maslo tekom sedem let.

Umrli je v bolnici usmiljenih bratov v Kandiji pri Novem mestu dvorni svetnik v pokoju in bivši župan v Zagrebu g. Ni-kolaj Badovinac, star 75 let. Tru-plo bodo prepeljali na Reko.

Naš rojak g. Ant. Foerster, vir-tuoz na klavirju, priredi dne 3. decembra v Büsenderferjevi dvorani koncert.

Hrvatsko vino. Od Sv. Ivana Zelina nam javljajo, da je bila letošnja trgateg v ondotni okolici zelo povoljna in dala mnogo

izborne kapljice. Z razpošiljanjem letošnjega pridelka se je ravnokar pričelo. Cena vinu je od 10 do 14 gl. hektoliter. Železniska postaja za Sv. Ivan je Sešvete.

Obesila se je v Mošnjah kočarica Ana Kovačič. Zmešalo se ji je.

Detomorka. 22letna Marija Mazgon iz Leskovice, okraj Kranj, je zadušila svoje novorojeno dete. Izročili so jo sodišču.

Bralno društvo v Št. Rupertu na Dolenjskem se je prostovoljno razšlo, kar javljata bivši predsednik Franc Zupančič in bivši tajnik nadučitelj Aleks. Lunaček.

Pošta ne more voziti vseled silne bore mej Senožetami in Divačo.

Novo tovarno papirja na Kranj-skem namerava ustanoviti tvrdka Habat & Sax v Smarci pri Kamniku.

Ernestu Wallburgu je budimpe-štanska gostilniška zadruga povzročila, da ni dobil koncesije za svojo novo kavarno »pri Habsburžu«, češ, da kot natakak še ni dovolj časa služil. Ernest Wallburg radi tega ne bo kavarnar v Budimpešti, ampak gre za natakarka v prvo kavarno v Veliki Varadin.

Ljubljanske novice.

Zabavni večer katoliškega društva za delavke Zabavni večer priredi kat. društvo za delavke v nedeljo dne 23. nov. 1903 v dvorani »Katoliškega doma« na Turjaškem trgu št. 1. Vpored: 1. Nagovor predsed-nika. 2. Naatop društvenega pevsk. zbora, ki poje: L. Balat: »Slava Slovincem«. Fr. Gerbič: »Slavčeku«. A. Klughardt: »Ovetero-glasni kation«. Orlando di Lasso (živel 1520 do 1594): »Dekliška«. Fr. Ferjančič: »Lisica in pateline«. 7. »Nežika iz Bohinj«. Narodna igra s petjem v petih dejanjih. Dr. Rob. Weissenhofer. — Začetek ob 6. uri zvečer. — Vstopnina: sedeži prve vrste po 50 kr., druge vrste po 40 kr., tretje vrste po 30 kr., stojnišča za ude 10 kr., za neude 20 kr. — K obilni udeležbi vabi odbor.

Boj s cigankama v ječi. Včeraj popo-ludne je prišel v zapore pri okrajnem so-dišču mestni sluga, kateremu bi bili morali izročiti dva ciganska otroka, ki sta bila pri svojih zaprtih materah. Sluga je vstopil v celico in rekel cigankama, naj mu dasti otroka, toda ciganki ste odločno izjavili, da mu ne dasti otrok, in sta mu koj pokazali svoje oistre nohte. Sluga je videl, da sam ne dobi otrok iz celice, in je dejal ječarju, naj mu jih on dobi od cigank. Ciganki sta tudi ječarja nagnali in morali so priti še trije pazniki, da so ukrotili ciganki in jima vzeli otroka. Ciganki sta branili svoja otroka, suvali z rokama in z nogama okoli sebe in praskali in grizli. Dva jetniška paznika sta bila do krvi opraskana, enega pa je ciganka vgriznila v prst.

Potresno tresenje je zaznamovala tu-kajšnja potresna opazovalnica včeraj ob 9. uri 46 min. zvečer. Potres je bil oddaljen 100 do 200 km.

Nova porotna dvorana v novi justični palači bo ravnokar dovršena. Po velikosti (obsegu) soditi, bo ista približno toliko kot prejšnja v Hrenovih ulicah, le razdelitev pro-storov se razlikuje od one. Pred vsem je omeniti namreč galerije nad uhodom (pro-stora za kacic 50 oseb), zatem sedežev za obdinstvo, in slednjič prostor za državnega pravdnika, zagovornika in porotnike, ki bodo ob straneh sodnega dvora. V ozadji je iz-hod v posvetovalnico za porotnike na jedni, na drugi strani pa izhod v posvetovalnico sodnega dvora. Dalje po ozkem hodniku je soba za priče, za zagovornika, pred izhodom iz tega poslopja pa 4 ozke celice za obo-žence, ki bodo v njih čakali na obravnavo. Uhod za obdinstvo je iz glavne veže; vsa uredba tega porotniške sodnega oddelka je zelo praktična in moderno izpeljana.

V Ameriko. Včeraj so hoteli trije fantje iz litjskega okraja, ki še niso bili vojašine prosti, pobegniti v Ameriko. Na južnem ko-lodvoru so si kupili vozne listke do Viž-marjev, a predno so se odpeljali, jih je po-licaj prijel in morali so iti v zapor.

Plačilo zahteval. Hlapec Mihael Fajdiga prišel je včeraj zvečer k svoji bivši gos-podnji Katarini Kugi v Metelkovih ulicah št. 27 in zahteval neko plačilo. Ker mu Kata-rina ni hotela ničesar dati, češ, da mu je vae plačala, kar je zaslužil, ubil jej je dve šipi in je tako dolgo razgrajal pred hišo, dokler ni prišel policaj in ga odvedel stran.

V bolnico so pripeljali danes dopoldne delavca Jakoba Svaba iz Kamnika. Dne 17. t. m. ga je konj, katerega je peljal na iz-prehod, podrl na tla in mu stopil na levo stran života. Zlomil mu je rebra.

Napad na cesti. Hlapec A. Čerže in po-sestnikov sin Martin Strukelj, oba z Iga, sta dne 18. t. m. na cesti napadla Jakoba Cotarja, kolarskega pomočnika pri Ivanu Intiharju na Igu, in ga je eden sunil z nožem v rebra. Pripeljali so ga v bolnico.

Pijanka v snegu. Na Bregu je ponoči našel policaj v snegu staro, nepopoljšljivo pijanko Nežo Flak. Policaj jo je vzdignil in peljal na rotovž, da se je tamkaj ogrela.

Izgubljen in najdeno. Dijak F. Skvarča je zgubil včeraj popoldne na poti od Pre-šernovih ulic pa do doma v Ključarskih uli-cah 10 kron. — Gospod Josip Blaž, c. kr. zemljeknjižni knjigovodja, je našel v gostilni »pri belem volku« bankovec za 10 kron. — Gospodična Josipina Klein je našla pred vratmi v Františkanski cerkvi zlat prstan z briljanti, vreden 100 kron. — Franc Polan-šek na Tržaški cesti št. 51 je našel včeraj na sv. Petra cesti denarnico, v kateri je bilo več znamk in vizitnic, bankovec za 100 K in nekaj drobja.

Občni zbor zadruga izvoščkov se vrši danes zvečer v gostilniških prostorih gosp. Marovta na Radeckega cesti.

Kotiček za liberalce.

Od ne k o d. Nekje na Kranjskem so gg. učitelji že precej dobro spoznali libera-lizem in se več ali manj nagibljejo h kato-liško-narodni stranki. Zato je tem bolj čudno, da se dve ondotni učiteljski ogrčevati za li-beralne ideje, ko so vendar splošno gospice učiteljice bolj dovzetne za krščanstvo, kot gospodje učitelji. No, omenjeni dve sta si izbrali menda za svoj vzor Kvedrovo ž. lko, ker si upata ostati sami brez mladim go-spodinam nekaj nujno potrebnega, skozi in skozi zanesljivega spremljevalca dež pol-noč v gostilni in se potem v zgodnjih in včasih menda tudi poznih jutranjih urah v spremstvu gostilniških bratcev vračati do-mov. Kaj si morajo ljudje o takih učitelji-cah misliti, to si bo vsak sam lahko pred-stavljaj, saj se to zdi nedostojno ne samo takozvanim »tercijalkam«, ampak tudi pro-stomisljnjakom, ki še kaj drže na žensko čast in dostojanstvo. Kako tak vzgled vpliva na biveše gojenke teh učiteljic, ni težko uganiti. Včasih so ljudje rekli: »Ni grše stvari kot pijana ženska«, v tistem kraju se pa pre-govor že izpreminja: »Ni grše stvari kot liberalna učiteljica.« Mi mislimo, da je za gdne učiteljice najboljše, ako se ne spu-šdajo v zofkarijo, saj dobre krščanske učite-ljice ljudstvo ljubi, liberalnih pa ne mara.

Književnost in umetnost.

Slovensko gledališče.

Z včerajšnjo predstavo »Smetanove opere« »D a l i b o r« smo bili jako zadovoljni. Zbor je bil sicer v prvem dejanju nesiguren, a je v drugih dejanjih to popravil. Solisti so zelo ugajali, posebno g. Vlček se je v ulogi »Dalibora« pokazal izbornega pevca. Sloven-ska opera je sedaj prav dobra. — Jutri v soboto opero »Dalibor« ponove. V sredo pride na vrsto igra »Z a z a«.

* »Cecilije« II. del je izdala družba sv. Mohorja v drugem popravljenem natisu. G. skladatelj Anton Foerster je uredil novo izdajo drugega dela »Cecilije« po istih načelih, po katerih je prirejena prva. Obseg: I. Obhajilne pesmi, ki so pomnožene. II. Marijine pesmi so urejene po redu praznikov; nekaj jih je iz-puščenih, nekaj novih pa pridejanih, zlasti za praznike, za katere doslej sploh ni bilo slovenskih pesmij. III. Pesmi k s v e t-n i k o m. Splošne (»de communi«) so izpu-ščene, v nadomestilo jih je nekaj novih; ena je posebej za god kateregakoli svetnika-zavetnika, druga za god katerekoli svetnice-zavetnice. IV. R a z n e p e s m i. Po vse-bini in obliki so pesmi vsestransko izbolj-šane; primernejše so liturgiji, očistene so neljubih napak, a ohranjen je, kolikor je bilo moči, lah k o t n i l j u d s k i z n a-č a j. — Velja: z a u d e broširan iztis 1 K, v prt vezan 1 K 80 v.; z a n e u d e l n po knjigarnah broširan iztis 1 K 40 v., v prt vezan 2 K 20 v. Poštneine je plačati za po-samezne iztise 30 v.

Izpred sodišča.

Izpred mariborskega porotnega sodišča. Pred mariborskim porotnim so-diščem je dobil Franc Krains, posestnik v Hranjigovecu, dve leti ječe, ker je hotel ogoljufati dunajsko uradno društvo za 4000 gl. Njegova žena je bila oproščena.

Razne stvari.

Najnovejše od raznih strani.

S a š k i p r e s t o l o n a s l e d n i k z l o m i l n o g o. Na lovu v Unterwandu pri Gollingu je na ravnem padel včeraj zju-traj saški prestolonaslednik Friderik Avgust in si zlomil nogo. Prvo pomoč mu je dal opat dr. Fr. Maier. — N e s r e d a n a ž e-l e z n i c i. Brzovlak, ki odhaja iz Monako-vega ob 6:20 uri, je na postaji Schwarzen-feld trčil na prihajajoči vlak 2411. En za-virač in en voznik čuvaj sta bila ubita. Od potnikov, med katerimi je bilo tudi več ba-vareških poslancev, ki so se vozili v Berlin, ni bil nobeden poškodovan. — G e n e r a l B o t h a o b o l e l. Iz Bruslja javljajo, da je general Botha v Londonu nevarno obolel. — S p o m i n s k i d a n. V sredo je mi-

nulo 35 let odkar so bile v avstrijskih kaznišnicah odpravljene verige. — Nova na prava na poštah bo od 2. jan. 1903 »elektroavtomatični stroj za znamke«. Ta stroj sam ulaga pisma, kolekuje in jih zaznamuje s pečatom. To bode državi prineslo velik dobiček, ker tako odpadejo provizije za prodajanje znamk. — Zena Delareyeva izda svoje spomine o burski vojski. — Mestni muzej na Dunaju bo zidal arhitekt Schachner. — Zblaznel je soprog znane dunajske igralke Odilon, ki je bila pred leti žena komika Girardija. — Strašni prizori na morju so se godili na ponesrečenem parniku Elingemite. Oni, ki so se rešili, so drug od drugega pili kri. — Mačke so ga snedle. V Pančovi je umrl zadet od kapi v svoji sobi Jurij Horak. Bil je velik ljubitelj mačk, katerih je imel vedno veliko število. Mačke so mrtvemu truplu ogledale meso do kosti. — O požaru v Maltschu na Tirolskem se poroča, da je pogorelo 25 hiš z vsemi gospodarskimi poslopji. Skodo cenijo na 300.000 kron. Pogoreli so zavarovani le za 50.000 kron. Zažgala je neka Krescencija Blass.

Sanačna akcija za svatovaclavsko založno. »Katoliške listy« prinašajo danes jako duhovito zamišljen načrt, kako bi se v desetih letih sanirala popolnoma ta založna, tako da bi revno ljudstvo pri njej prav nič ne izgubilo in bi se breme sanacije razdelilo med denarno krepke sloje tako, da bi ga skoro ne čutili. Osnovala bi se nova »Vzajemna sanačna založna z omejenim peterim poroštvom«. V to bi vstopili bivši člani svatovaclavske založne. Ta prevzame sedanji deficit med svoja pasiva. Pokrije ga s tem, da daje za gotove vsote po dogovoru z vkladatelji obresti po 2, 2½, 3 odstotka, a poseja istotako po dogovoru na gotove objekte po 6 odst. tov. Račun, kateri izkazuje na ta način v desetih letih na novo ustvarjeni kapital 6.834.000 K, je že nialen in popolnoma pravičen; želeli bi bilo pa le še, da bi se našli tudi ljudje, ki bi ga pomagali realizirati. Predlagatelj računa s tem, da vloži Nj. Veličanstvo en milijon po 2 odstotka in vzame en milijon po 6 odst. tov. Tako je na Angleškem kraljica sanirala neko hranilnico. Ako podobno store še nadvojvoda Fran Ferdinand, c. kr. poštna hranilnica i. dr., bi se res dal ta načrt izvesti.

Srečni prebivalci žive na otoku Adakale. Ne plačajo nobenega davka in niso dolžni opravljati vojaške službe. Ada (otok) Kale (trdnjave) je 1½ klm dolg in ½ klm širok in se nahaja v Spodnji Donavi. Nekdaj je imel ta otok veliko pomena za obrambo avstrijske trgovine in je bila tukaj l. 1683 postavljena trdnjava. Velikokrat so se boje vali za ta otok in bili so sedaj Avstrijci, sedaj Turki njega lastniki. Po okupaciji Bosne in Hercegovine se je v pogodbi na ta otok pozabilo in turški vojaki so odšli.

Dante na Pruskem je bilo predlagano, da naj se upelje v najvišjih razredih srednje šole kot predmet Dantova »Com. divina« in sicer v zvezi s krščanskim naukom. To delo bi baje uplivalo estetično na dijake, biarilo bi njih npravo naziranje in bi podpiralo zgolj zgodovinsko znanje.

Carrie Nation in dijaki. Kdo še ni čul o glasoviti Carrie Nation, ki napada v Ameriki salone in baje s pestmi pijance, ki pridiga, da pijmo samo vodo, ker se skriva v whiskey, vinu in pivu sam živi — Bog nasvaruj? Kdo pa tudi ne ve, da so največji veseljaki na svetu dijaki? In da ni večjih ljubiteljev čašice vina, kot so zlasti vseučiliščniki? Pa so se zbrali zadnji dijaki vseučilišča Yale in povabili v svojo sredo Carrie Nation. In šla je v njih akademijo in jim začela pripovedati, kako da naj se držijo samo vode, a da naj se popolnoma odpovejo vinu, pivu, sploh močnim pijačam in tudi pušenju. S ploskanjem so spremljali njen govor in jo potem povabili, da se je šla z njimi fotografirati. Razpostavili so se vsi okoli nje; ona bi imela držati v roki čašo vode. Za hipec pa je električna luč pojenjala in bil je mrak. A zdajci zopet nastane svetlo, fotograf tlesne, oči vseh se upro v fotografski aparat — in slika je bila dovršena. Toda jojemene! Carrie Nation stoji obkoljena z dijaki, a v roki ima čašo polno srebrnepenega piva in vsak dijak v roki ali v ustih drži steklenico whiskey-a ali vina in cigarete se kadijo. Carrie Nation se sedaj silno jezi nad temi fotografijami.

Omika v prosvetljeni Italiji. Pred nekaj dnevi je izšla v Turinu zelo zanimiva statistika, ki, sestavljena po oficijelnih datih iz Amerike, v jasni luči svetluje sliko o prosvetljeni Italiji. Izmed vseh evropskih držav jo namreč prekaša edino le — Turčija s številom analfabetov. Izmed sto priseljencev, ki pridejo v Ameriko iz posameznih evropskih držav, je mej onimi iz južne Italije 48, iz Portugala 45, iz balkanskih dežel 34, Grške 20, Rusije 17, Zgornje Italije 12, Ogrske 10, Španske 7, Avstrije 4 in specijelno s Češke 2 analfabeta. Te številke so pač dokaz, da je Italija za Turčijo najbolj nazadnjaška država ter da se je kulturno

stanje v tej državi ravno zadnjih 50 let silno poslabšalo. Razlika med južno in severno Italijo ter Španijo in našo monarhijo nam pa tudi kaže, da je ravno katoliško prebivalstvo najbolj omikano in da je število analfabetov ravno tam največje, kjer je v polnem cvetu židovski liberalizem. Tu je najjasnejši dokaz, kje je mračnija doma.

Narodno gospodarstvo.

Važno za trgovce s prašiči.

(Konec.)

9.) V trgovinskem prostoru vsakčasno spravljene prašiče mora v presledkih od pet do pet dni na stroške posestnika prašičev preiskati živinozdravnik, ki ga je politično oblastvo za to posebej določilo.

Izvid o vsakočasno izvršeni preiskavi živih, zaklanih ali poginulih prašičev se mora vpisati na zadnjo stran dotičnega živinskega potnega lista.

Kadar se najdejo kakšni zadržki, je to vselej nemudoma naznaniti pristojnemu političnemu oblastvu.

10.) Kadar je bil posestnik poprodal vse prašiče vsakega posameznega transporta, je dolžan kar najkoreniteje počediti in desinficirati trgovski prostor s sveže napravljanim beležem.

Kadar se to očeejenje in desinficiranje opusti ali zanemari, ukaže županstvo ta dela izvršiti na stroške in nevarnost dotičnega posestnika.

Preden ta dela niso dovršena, se ne sme nov transport prašičev postaviti na trgovski prostor.

Županstvu je naloženo popregledati izvršitev očistitve in desinficiranja trgovskega prostora.

11.) Prepovedano je postaviti na druge trgovinske prostore prašiče, ki se niso poprodali.

12.) Od železnice na vozovih z vpreženimi konji na primerno uravnana sejmišča pripeljani prašiči se morajo tam postaviti na odločena stojišča.

Glede teh prašičev je v točkah 5, 6, 7 in 8 tega razglašja obsežene predpise zmiselno uporabljati.

13.) Vozove za transport trgovinskih prašičev je po vsaki uporabi takoj najkoreniteje očistiti in desinficirati.

14.) Pnih določ tega razglašja, ki se nanašajo na odredbo železniškega transporta v trgovinskem prometu s prašiči, takrat ni uporabljati, kadar se ta trgovinski promet od izvira ali smajnega kraja razteza sam na dotični politični okraj ali na politične okraje, ki neposredno nanj meje.

Pri tem načinu trgovinskega prometa prašičev, ki se na vozovih pripeljejo na semenj, ni treba postaviti na odločena stojišča.

V ostalem pa je vendar tudi ta trgovinski promet s prašiči podvržen predpisom, obseženim v točkah 5, 6, 7, 8 in 12 tega razglašja.

15.) Določila tega razglašja se ne dotikajo kmetijskega prometa s prašiči.

16.) Glede provenienc iz dežel ogrske krone so za trgovinski promet tako s prašiči za zakol, kakor s prašiči za plemo in rejo merodajna ona določila in one prepovedi, ki se pokažejo iz člena VII. prvega poglavja v prvem delu ces. ukaza z dne 21. septembra 1899, drž. zak. št. 176, in iz ministerskega ukaza z dne 22. septembra 1899, drž. zak. št. 179, in iz dotičnih izvršitvenih določil, oziroma ki jih na podstavi teh predpisov ukrenjo c. kr. ministerstvo za notranje stvari ali glede obmejnih okrajev oblastva, ki so za to postavljena.

Na Kranjskem so v okviru zgoraj navedenih predpisov iz dežel ogrske krone izvirajoče proveniencie glede trgovinskega prometa podvržene tistim omejitvam kakor domača živina.

17.) Prestopki teh predpisov se kaznujejo po zakonu z dne 24. maja 1882, drž. zak. št. 51.

Predstopki ukazila stopijo v veljavnost s 1. decembrom t. l.

Društva.

(»Slovensko pevsko društvo« v Ptuj.) Ker se glavni zbor ni mogel vršiti zaradi prekratkega časa ob priliki pevskega koncerta, naznanja se, da se bode vršil izvanredni občni zbor »Slov. pev. društva« v Ptuj v pondeljek, 8. decembra 1902, ob 2. oziroma pri vsakem številu došlih članov ob 3. uri popoldan v Ptuj po sledečem vsopredu: 1. pozdrav in nagovor predsednika; 2. poročilo tajnika, blagajnika in revizorjev; 3. volitev predsednika, odbora in revizorjev; 4. eventuelna prememba pravil; 5. slučajnosti. Zunanji gg. odborniki in člani, katerim se ni mogoče udeležiti občnega zbora, pa se prosijo, da svoje želje glede premembe pravil, pesmi, kraja in časa za prihodnji koncert, pismeno naznanijo odboru in sicer zanesljivo do 8. decembra 1902. K mnogobrojni udeležbi vabi najljubše t. č. odbor.

Telefonska in brzojavna poročila.

Dunaj, 21. novembra. Danes je drž. zbornica v razpravi o predlogi glede terminske kupčije doživela presenečenje. Pri § 12, je poslanec duhovnik Schöpfer predlagal, naj se terminska kupčija na poljedelski borzi popolnoma odpravi. Predlog je bil sprejet s 94 proti 93 glasovom. Predlog je bil sprejet s »pomočjo« Poljakov, ki so takrat imeli klubovo sejo in niso mogli hitro prikriti k glasovanju. Agrarci so izid glasovanja pozdravili z živahnim odobravanjem in klici »Abzug Beck«. Sedaj mora predloga še enkrat pred gosposko zbornico.

Dunaj, 21. nov. Vlada neprestano posreduje mej vodji nemških in čeških strank. Kakor se čuje, so Nemci že zadovoljni z notranjim češkim uradnim jezikom, ako se jim da kot kompenzacija okrožna razdelitev deželnozborske kurije. Nemci zahtevajo primerno zagotovilo v ta namen. Včeraj je bil skupen pogovor nemških poslancev s Češkimi. — Izjavili so, da so pripravljene k sporazumljenju ne samo za sedaj, ampak da se drž. zbornica delavnost sploh tudi pozneje ohrani. Izvolili so poseben odbor, ki naj se bavi s to zadevo in stopi v dotiko tudi z Vse-nemci.

Dunaj, 21. novembra. (C. B.) Poslanska zbornica je v današnji nadrobni razpravi o načrtu glede terminokupčije z žitom sprejela § 12. v smislu, kakor ga je predlagal poslanec Schöpfer. Predlog je namreč obveljal s 94 glasovi proti 93. Vsled tega sklepa mora načrt zopet romati v gosposko zbornico.

Dunaj, 21. nov. Češki klub je izdal izjavo, da nima povoda zapustiti svojega dosedanjega stališča.

Bruselj, 21. nov. Na borzi v Antverpenju je neki Odenthal ogoljufal za nad eden milijon dolarjev in pobegnil.

Zofija, 21. nov. Sedanja ministerska kriza ni imela drugega namena, nego odstraniti one ministre, ki niso bili preveč navdušeni za Rusijo.

Sarajevo, 21. nov. Mohamedanski duhovniki vpriporili so živahno agitacijo, da bi se izselilo kolikor več mogoče Mohamedancev na Turško. Vlada nasprotuje temu izseljevanju.

Umrlj so:

V hiralnici:

18. novembra. Leopold Stuchly, upravitelj, 82 let, oedema pulm.

10. novembra. Mihael Zadnik, delavec, 54 let, dementia secund. kap.

V bolnišnici:

18. novembra. Marija Jurman, gostija, 68 let, spridenje krvi.

19. novembra. Fran Pšenica, dninar, 67 let, insuff. fientia cordis. — Fran Ranguš, sodar, 21 let, jetika.

Št 38 174

Ustanove.

Pri mestnem magistratu ljubljanskem podeliti je za tekoče leto sledeče ustanove:

1. Ivan Bernardinjevo v znesku K 200.—
2. Jos. Jak. Schilling-ovo v znesku K 210.—
3. Jurij Thalmeinerjevo v znesku K 200.—
4. Jan. Jost. Werberjevo v znesku K 210.—

do katerih imajo pravico hčere ljubljanskih meščanov, ki so se letos omožile, so uboge in lepega vedenja.

5. Jan. Nikl. Kraškovič-ovo v znesku K 163.—, do katere ima letos pravico ubogi kmetovalec iz St. Peterske župnije v Ljubljani.

6. Jan. Anton Fancoj-ovo v znesku K 134.—, do katere imajo pravico uboge, poštene neveste meščanskega ali pa nižjega stanu.

7. Jos. Sr. Sin-ovo v znesku K 96.—, katero je podeliti dvema najrevnejšima deklicama iz Ljubljane.

8. Miha. Pakič-ovo v znesku K 260.—, do katere imajo pravico ubogi obrtniki meščanskega stanu, ali pa njih vdove.

9. Janez Krst. Kovač-ovo v znesku K 302.—, katero je razdeliti med štiri v Ljubljani bivajoče revne rodbinske očete ali vdove matere, ki imajo po več otrok in uboštva niso sami krivi.

10. Marije Kosmač-ovo v znesku K 204.—, do katere imajo pravico uboge uradniške sirote ženskega spola iz Ljubljane, ki so lepega vedenja.

11. Helene Valentini-jevo v znesku K 168.—, katere je razdeliti med take v frančiškanski župniji v Ljubljani rojene otroke, ki nimajo starišev in še niso 15 let stari.

12. Ustanovo za onemogle posle v znesku 100 K, katero je razdeliti med štiri uboge posle, ki ne morejo več delati in so dobrega slovesa.

Prošnje za podelitev ene ali druge teh ustanov vložiti je — opremljene s potrebnim dokazili — do 30. t. m. pri magistratnem vložnem zapisniku.

Magistrat deželnega stolnega mesta Ljubljane,

dne 5. novembra 1902.

Spominjajte se
ljudskega sklada.

Meteorologično poročilo.

Višina nad morjem 506-2 m, srednji sračni tlak 736-0 mm

Čas opazovanja	Stanje barometra v mm.	Temperatura po Celziju	Vetovi	Nebo	Padavina v 24 urah v mm.
20. 9. večr.	739-4	-4-8	brevz.	sneg	
21. 7. jut.	738-5	-5-2	sr. vzvzh.	oblačno	8-5
21. 2. popol.	737-7	-1-5	sl. jvzh.		

Srednja včerajšnja temperatura -4-9°, normale 2-8°.

Dunajska borza

dne 20. oktobra.

Skupni državni dolg v notah	100-95
Skupni državni dolg v srebru	100-65
Avstrijska zlata renta 4%	120-60
Avstrijska krona renta 4%	100-—
Ogrska zlata renta 4%	120-50
Ogrska krona renta 4%	97-55
Avstro-ogerske bančne delnice, 600 gl.	15-58
Kreditne delnice, 160 gl.	662-50
Londonska vista	239-07½
Nemški drž. bankovci za 100 m. nem. drž. valj.	116-90
10 mark	23-40
10 frankov (napoleonor)	19-07
Italijanski bankovci	95-10
C. kr. cekini	11-33

Žitne cene

dne 20. novembra 1902.

(Termin.)

Na dunajski borzi:

Za 50 kilogramov.

Pšenica za spomlad	7-73	7-74
Rž za spomlad	6-85	6-87
Oves za maj - junij 1903	—	—
Oves za pomlad	6-86	6-67

Na budimpeštanski borzi:

Pšenica za april	7-66	7-67
Rž za april	6-65	6-66
Oves za april	6-35	6-37
Koruzna za maj (1903)	5-80	5-81

(Efektiv.)

Dunajski trg.

Pšenica banaška	K 7-95	8-40
Rž južne fel.	7-65	8-—
Ječmen	6-70	7-—
ob Tisi	6-10	7-25
Koruzna ogrska	7-15	7-25
Cinkvant	6-90	7-10
Oves srednji	6-70	6-90
Višol	6-75	14-—

Krčmarji in zasebniki

kateri hočejo kupiti
izvrstna pristna

**istrijanska
vina**

ohrnejo naj se zaupno na **Pavla Sponza**, posestnika v Rovinju.

Terrano . . . 26 do 32 Kron hektl.

Muškatelc. bel 32 » 40 »

s postaje Rovinj v Istri.

1411 10-1